

Nr 65

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för en dyrortsundersökning m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

(5:e avd.)

I propositionen nr 54 har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över civilärenden för den 1 mars 1963, föreslagit riksdagen att till Kostnader för dyrortsundersökning å riksstaten för budgetåret 1963/64 under tolfte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 2 500 000 kr.

Propositionen

I propositionen föreslås, att en ny dyrortsundersökning skall verkställas för att giva underlag för en revision av den gällande lönegrupperingen. Propositionen innehåller en redovisning av de principer, efter vilka dyrortsundersökningen anses böra verkställas. Till bestridande av kostnaderna för undersökningen, som förutsatts bliva färdigställd under 1965, äskas för budgetåret 1963/64 ett reservationsanslag av 2 500 000 kr.

I statsrådsprotokollet redovisas de olika avsnitten på följande sätt:

Inledning, s. 2—4.

Allmänna synpunkter på dyrhetsmätningarna, s. 4—8.

Indexproblematiken, s. 8—10.

Problematiken vid dyrortsområdesindelningen, s. 10—16.

Varuурval, s. 16—18.

Prisinsamling, s. 19—21.

Butiksurval, s. 21—22.

Budgetval, s. 23—26.

Särskilda poster i budgeten, s. 26—44.

Kostnader, s. 44—45.

Tidsplan, s. 45—46.

Departementschefen, s. 46—52.

Beträffande den närmare innebörden av propositionsförslaget får utskottet, i den mån redogörelse ej lämnas i det följande, hänvisa till statsrådsprotokollet.

Motionerna

I anledning av propositionen har inom andra kammaren väckts en motion av herr *Boo* (II: 754), i vilken hemställts att riksdagen vid sin behandling av proposition nr 54 måtte a) avslå Kungl. Maj:ts förslag rörande prisgeografisk undersökning samt b) i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om prövning och förslag rörande undersökning av kallorts- och avståndskostnader i de norra delarna av landet.

I förevarande sammanhang har utskottet vidare till behandling upptagit följande vid riksdagens början väckta motioner, nämligen

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Widén* och *Per Jacobsson* (I: 153) samt den andra inom andra kammaren av herr *Nelander* och fru *Nettelbrandt* (II: 179), i vilka yrkats att riksdagen måtte besluta i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, 1. att den av utredningen angående grunderna för en prisgeografisk undersökning föreslagna undersökningen måtte omedelbart igångsättas och bedrivas med sådan skyndsamhet att förslag om möjligt kan framläggas under år 1964, 2. att i motionerna anförda synpunkter på den prisgeografiska undersökningen måtte i möjligaste mån beaktas, och 3. att under mellantiden uppkommande frågor om berättigade uppflyttningar till högre ortsgrupp icke uppskjutes med hänvisning till pågående utredning utan prövas på grundval av anförda omständigheter;

dels ock en inom första kammaren väckt motion av herrar *Sundin* och *Jonasson* (I: 362), i vilken hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning samt förslag till riksdagen om avveckling av dyrortsgraderingen av statsanställdas löner samt övergång till en friare lönesättning inom den statliga sektorn enligt vad som i motionen anförts.

Beträffande motiveringen för de ifrågavarande motionsyrkandena får utskottet hänvisa till motionerna II: 754, II: 179 och I: 362.

Utskottet

Det i den föreliggande propositionen framlagda förslaget om igångsättande av en ny dyrortsundersökning syftar till att ge underlag för en revision av den gällande lönegrupperingen. Vid remissbehandlingen av den utredning som ligger till grund för propositionsförslaget har från vissa håll anmärkts, att behovet av en dylik undersökning numera inte är lika framträdande som tidigare; i några fall har röster höjts mot igångsättande av en undersökning över huvud taget. Härvid har pekats på att under den tid ortsgrupperingsfrågan senast varit föremål för utredning skattegrupperingen avskaffats och ortsgrupp 2 inom lönegrupperingen slopats.

Utskottet får gentemot invändningarna mot en ny prisgeografisk under-

sökning erinra om 1958 års B-riksdags beslut att på grund av vad bevillnings- och statsutskotten anfört hos Kungl. Maj:t begära en dylik undersökning. Mot bakgrunden härav finner sig utskottet böra biträda Kungl. Maj:ts förslag om verkställande av en ny dyrortsundersökning, varav följer att utskottet avstyrker motionen II: 754, i vad däri yrkats avslag på propositionen. Genom propositionen tillgodoses i huvudsak ett i de vid riksdagens början väckta likalydande motionerna I: 153 och II: 179 framställt yrkande om igångsättande av en prisgeografisk undersökning, varför motionerna i denna del inte bör föranleda någon riksdagens åtgärd.

I den vid riksdagens början väckta motionen I: 362 har hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning samt förslag till riksdagen om avveckling av dyrortsgraderingen av statsanställdas löner samt övergång till en friare lönesättning inom den statliga sektorn enligt vad som i motionen anförts. Med hänsyn till att i motiveringen till motionsyrkandet uttalats att en prisgeografisk undersökning kan ge möjlighet till en bättre bedömning huruvida en levnadsomkostnadsskillnad finns mellan olika orter bör motionen inte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Propositionen innehåller en redovisning av de principer efter vilka dyrortsundersökning anses böra verkställas, däribland att undersökningen bör inriktas på de prisstatistiskt mätbara faktorerna. Departementschefen uttalar i detta sammanhang att i de allmänna bedömningar, som följer sedan sammanställningarna från den prisgeografiska undersökningen framkommit, givetvis får ingå även hänsynstagande till de olika icke prisstatistiskt mätbara skillnader som föreligger mellan olika landsdelar. Vad propositionsförslaget sålunda innehåller föranleder ingen erinran från utskottets sida.

I motionerna I: 153 och II: 179 har bl. a. uttalats att vid den prisgeografiska undersökningen hänsyn måste tagas icke endast till de prisstatistiskt mätbara faktorerna utan också till de icke mätbara dyrortsförhållanden som följer av ett miljöbetonat tvång. Med understrykande av departementschefens ovannämnda uttalande finner utskottet någon åtgärd i anledning av berörda motionsyrkande inte påkallad.

Vad propositionsförslaget i övrigt innehåller har inte givit utskottet anledning till erinran eller särskilt uttalande.

I motionerna I: 153 och II: 179 har ytterligare hemställts, att under mellantiden uppkommande frågor om berättigade uppflyttningar till högre ortsgrupp icke uppskjutes med hänvisning till pågående utredning utan prövas på grundval av anförda omständigheter. Då prövning av särskilt angelägna frågor om uppflyttning till högre ortsgrupp i och för sig torde kunna ske oberoende av den stundande dyrortsundersökningen i stort torde motionsyrkandet inte böra föranleda någon riksdagens åtgärd.

I motionen II: 754 har slutligen — i anslutning till det i motionen framställda, i det föregående behandlade avslagsyrkandet på propositionen — hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om prövning och förslag rörande undersökning av kallorts- och avståndskostnader i de norra delarna av landet. Då de ifrågavarande problemen delvis

torde falla inom ramen för den blivande prisgeografiska undersökningen och i övrigt inte bör prövas i förevarande sammanhang avstyrker utskottet motionsyrkandet i fråga.

Aberopande det anförda hemställer utskottet,

A. att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionen II: 754 såvitt nu är i fråga, till *Kostnader för dyrortsundersökning* för budgetåret 1963/64 å driftbudgeten under tolfte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 2 500 000 kr.;

B. att motionen II: 754, såvitt däri yrkats skrivelse till Kungl. Maj:t rörande undersökning av vissa kallorts- och avståndskostnader, icke må föranleda någon riksdagens åtgärd;

C. att motionerna I: 153 och II: 179 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd;

D. att motionen I: 362 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 18 april 1963

På statsutskottets vägnar:

EMIL NÄSSTRÖM

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet har närvarit

från f ö r s t a kammaren: herr Näsström, fröken Andersson, herrar Einar Persson, Rikard Svensson, fru Wallentheim, herrar Bengtson, Per Jacobsson, Mårtensson, Edström, Nils Theodor Larsson, Bengt Gustavsson, Hjorth, Rönnberg, Åkerlund och Harry Carlsson; samt

från a n d r a kammaren: herrar Petterson i Degerfors, Svensson i Stenkyrka, Blidfors, Almgren, fröken Elmén, herrar Nilsson i Göingegården, Eliasson i Sundborn, Svensson i Ljungskile, Johansson i Norrköping, Carbell, fröken Karlsson, herrar Blomkvist, Heidenberg, Bengtsson i Landskrona och Nelander.

Reservationer

1) av herrar *Bengtson, Nils Theodor Larsson, Svensson* i Stenkyrka och *Eliasson* i Sundborn, vilka ansett

dels att den del av utskottets yttrande, som på s. 2 börjar med »Utskottet får» och på s. 4 slutar med »motionsyrkandet i fråga», bort ha följande lydelse:

»Enligt utskottets mening kan en ny prisgeografisk undersökning tillmätas endast begränsat värde med hänsyn till svårigheterna att fastställa de

faktiska levnadskostnaderna vid lika standard. Då undersökningen likväl kan ge vissa värdefulla faktiska upplysningar och under erinran om 1958 års B-riksdags beslut att hos Kungl. Maj:t begära en dylik undersökning finner sig utskottet böra biträda det föreliggande propositionsförslaget om verkställande av en ny dyrortsundersökning. Härav följer att utskottet avstyrker motionen II: 754, i vad däri yrkats avslag på propositionen. Genom propositionen tillgodoses i huvudsak ett i de vid riksdagens början väckta likalydande motionerna I: 153 och II: 179 framställt yrkande om igångsättande av prisgeografisk undersökning, varför motionerna i denna del icke bör föranleda någon riksdagens åtgärd.

Propositionen innehåller en redovisning av de principer efter vilka dyrortsundersökningen anses böra verkställas, däribland att undersökningen bör inriktas på de prisstatistiskt mätbara faktorerna. Departementschefen uttalar i detta sammanhang att i de allmänna bedömningar, som följer sedan sammanställningarna från den prisgeografiska undersökningen framkommit, givetvis får ingå även hänsynstagande till de olika icke prisstatistiskt mätbara skillnader som föreligger mellan olika landsdelar.

Med hänsyn till de starkt kritiska synpunkter som såväl i remissyttrandena som i motionen II: 754 framförts beträffande metoderna för en ny prisgeografisk undersökning vill utskottet understryka angelägenheten av att prisjämförelserna kommer att avse lika standard. Detta gäller icke minst bostadskostnaderna och kostnaderna för arbets-, inköps- och skolresor med beaktande av den standardsänkning, som tidsförlusten vid dylika innebär.

När det gäller skatteposten har departementschefen icke varit beredd att nu föreslå några särskilda åtgärder för att ge siffermässigt uttryck för olikheterna i den kommunala standarden på olika orter. Hänsynstagande till de olika icke prisstatistiskt mätbara skillnader, som föreligger mellan olika landsdelar, anses böra ingå i de allmänna bedömningar som får göras sedan sammanställningarna från den prisgeografiska undersökningen framkommit. Det bör enligt departementschefens uttalande ankomma på statistiska centralbyrån att i sin slutrapport på grundval av de informationer som kan ha framkommit under undersökningen ange sina allmänna synpunkter på vilka faktorer som kan kräva hänsynstagande i särskild ordning.

Såsom i vissa remissyttrandena och motionen II: 754 anförts får de icke mätbara faktorerna en allt större betydelse vid en stigande levnadsstandard. Detta gäller icke minst den offentliga sektorn. Konjunkturinstitutet har anfört att dilemmat vid en dyrortsgruppering på grundval av en dyrortsundersökning, som ej tar korrekt hänsyn till den roll den offentliga sektorn spelar för välfärden, är att den sannolikt ensidigt missgynnar landsbygdsorterna. Institutet finner det därför befogat, att nya riktlinjer för hur den offentliga sektorns verksamhet skall beaktas, utarbetas för den kommande dyrortsundersökningen. TCO framhåller att denna fråga borde göras till föremål för ytterligare studier. Utskottet, som delar denna uppfattning, vill understryka vikten av att alla ansträngningar göres för att så långt möjligt åstadkomma ett rättvisande hänsynstagande till icke prisstatistiskt mät-

bara skillnader i levnadskostnaderna på olika orter. Utskottet förutsätter också att kallorts- och avståndskostnaderna främst i de norra delarna av landet särskilt uppmärksammas. Med utskottets uttalanden synes yrkandena i motionerna I: 153 och II: 179, såvitt de avser hänsynstagande till icke mätbara faktorer, samt yrkandet i motionen II: 754 såvitt gäller undersökning av kallorts- och avståndskostnaderna, i allt väsentligt tillgodosedda.

I motionerna I: 153 och II: 179 har ytterligare hemställts, att under mellantiden uppkommande frågor om berättigade uppflyttningar till högre ortsgrupp icke uppskjutes med hänvisning till pågående utredning utan prövas på grundval av anförda omständigheter. Då prövning av särskilt angelägna frågor om uppflyttning till högre ortsgrupp i och för sig torde kunna ske oberoende av den stundande dyrortsundersökningen i stort torde motionsyrkandet inte böra föranleda någon riksdagens åtgärd.

I den vid riksdagens början väckta motionen I: 362 har hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning samt förslag till riksdagen om avveckling av dyrortsgrupperingen av statsanställdas löner samt övergång till en friare lönesättning inom den statliga sektorn. I anledning av motionen vill utskottet framhålla angelägenheten av att ifrågavarande prisgeografiska undersöknings resultat snarast föreläggas riksdagen, så att ställning kan tagas till dyrortssystemets fullständiga avveckling, varvid dock utskottet förutsätter att lönetillägg skall utgå till befattningshavare i landsdelar med särskilt höga kostnader på grund av klimat och stora avstånd. Det synes dock av departementschefens uttalanden att döma dröja till år 1966 innan proposition i ärendet kan föreläggas riksdagen. Med hänsyn härtill synes det önskvärt att — i avvaktan på den prisgeografiska undersökningens slutförande — åtgärder överväges i syfte att under de närmaste åren minska spännvidden mellan de statsanställdas löner i olika ortsgrupper i linje med hittillsvarande strävanden att successivt avveckla dyrortsgrupperingen genom uppflyttning av lägsta ortsgrupperna till närmast högre grupp. Utskottet förutsätter att Kungl. Maj:t uppmärksammar detta spörsmål.

Vad propositionsförslaget i övrigt innehåller har inte givit utskottet anledning till erinran eller särskilt uttalande.»

dels ock att utskottets hemställan under B.—D. bort ha följande lydelse:

»B. att riksdagen må, i anledning av motionen II: 754 såvitt nu är i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört;

C. att riksdagen må, i anledning av motionerna I: 153 och II: 179, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört;

D. att riksdagen må, i anledning av motionen I: 362, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört.»

2) av herr *Nelander*.